

پوهنتون اسلام

پوهنځی شرعیت و قانون

پروگرام مستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

سعیت امور علمی

بعضی از قواعد کلی در سوره های مکی

(رساله مستری)

محصل: محمد نوح نقشبندی

استاد رهنما: دکتور فصیح الله عبدالباقی

سال: 1400 هـ ش 1443 هـ ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

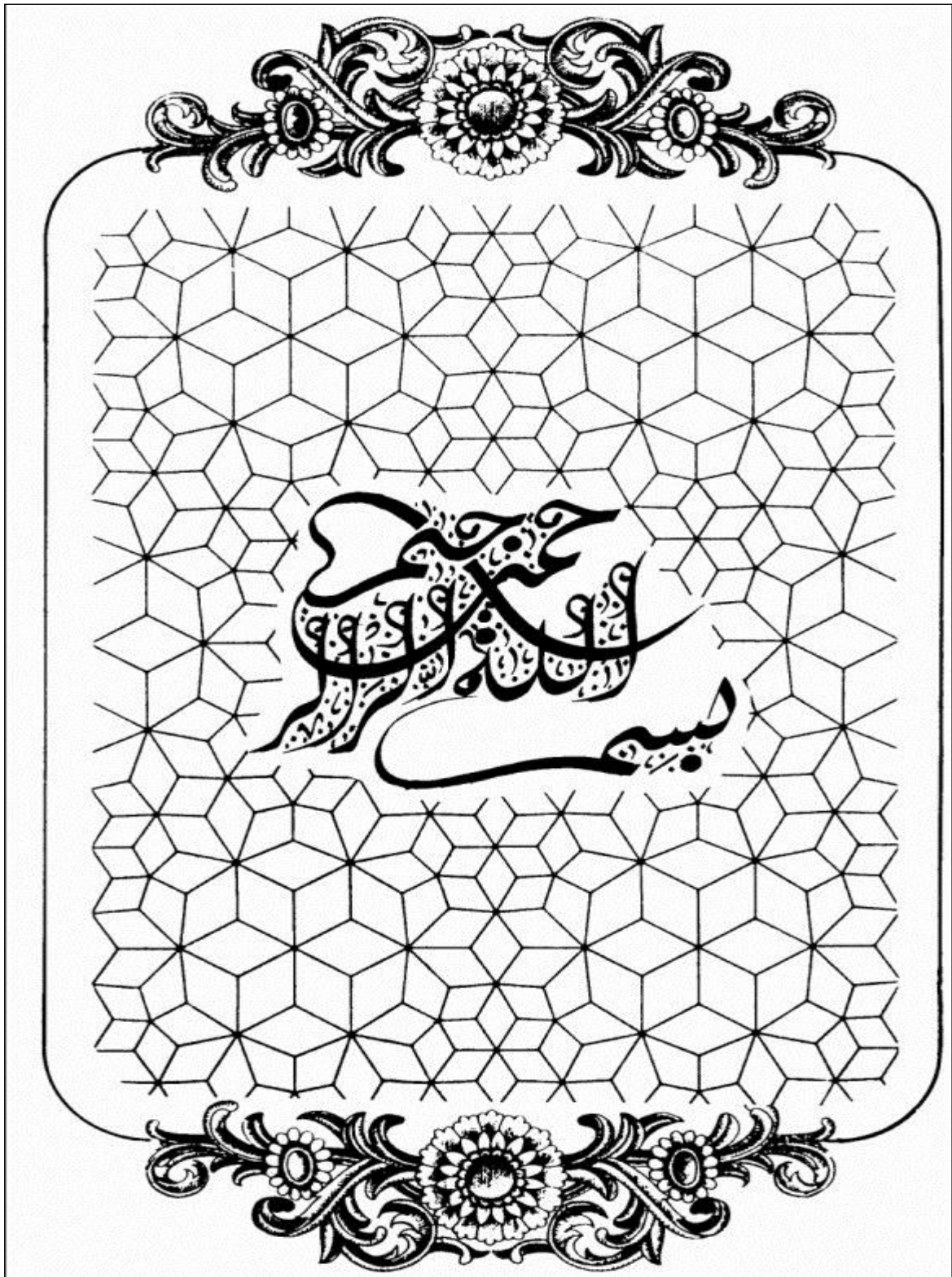
بعضی از قواعد کلی در سوره های مکی

(رساله ماستری)

محصل: محمد نعیم نقشبندی

استاد رهنما: دکتور فصیح الله عبدالباقی

سال: 1400 هـ.ش 1443 هـ.ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

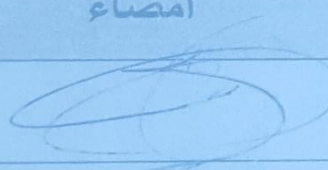
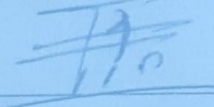
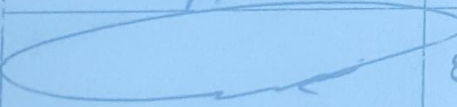
بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم محمد نعیم ولد غلام نقشبند ID: SH-MST-98-641 محصل دور پنجم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: بعضی از قواعد کلی در سوره های مکی به روز چهارم شنبه تاریخ ۲۸ / ۲ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۷۸ (نمره به عدد) هفتاد و هشت (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

شماره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد محمد نعیم جلیلی	عضو هیات	
۲	دکتور نصیر احمد محب	عضو هیات	
۳	دکتور فصیح الله عبدالباقی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

معاون علمی

آمر بورده ماستری

در این رساله در مجموع (26) قاعده تشریح شده است و مراد از قواعد قرآنی، آن عده آیات کلی است که با عبارت کوتاه معنا و مفهوم زیادی را می‌رسانند، این قواعد قرآنی سوره های مدنی به اعتبار صیغه به شکل خبری و انشائی و به اعتبار متعلق و مفهوم دارای سه نوع است: قواعد ایمانی، قواعد عملی و قواعد اخلاقی و اجتماعی، در این شکی نیست که شرح و بیان قواعد قرآنی بالاخص سوره های مکی، نشان دهنده نوعی از اعجاز قرآن است و شرح اعجاز قرآن، ایمان و عقیده مسلمانان را مستحکم می‌سازد، به همین منظور این رساله طی یک مقدمه، چهار فصل و خاتمه به روش کتابخانه‌یی و تحلیلی-توصیفی تحریر گردیده است که فشرده آن چنین است:

قرآن کریم محفوظ است و خداوند متعال خودش محافظت این کتاب را تا روز قیامت به عهده گرفته است، شریک آوردن به خداوند متعال باعث نابودی اعمال می‌شود، هر چیز در دنیا فانی شونده است و هیچ چیز در دنیا باقی نمی‌ماند به جزء خداوند متعال که مالک و پادشاه جهان است. در دین جبر و اکراهی در کار نیست و هر کس باید دین را به اساس فهم و قناعت بپذیرد نه اینکه بالایش جبر و زور شود. ظن و گمان در شریعت و قانون اسلامی مدار اعتبار نیست، الله متعال طبیعت را قسمی آفریده است که انسان های شاکر در آن کم می‌باشند، الله متعال مطابق سنت و قانون خود، تغییر حال مردم را به خودشان وابسته گردانیده است، تلاش و مجاهده سبب هدایت موفقیت در امور زندگی می‌شود و خداوند متعال انسان های را به هدف می‌رساند که زحمت بکشند و در هر کار تلاش کنند و جهاد نمایند. مسلمانان باید در امور اجتماعی خود با هم مشوره کنند و تمام کارهای سیاسی و اجتماعی شان را مطابق مشوره و رای گیری به پیش ببرند. هر انسان نتیجه اعمال خود را خودش می‌بیند و بار گناه خود را می‌کشد و هیچ کس گناه شخص دیگر را نمی‌بردارد و مسئولیت هر عمل به دوش خود عمل کننده است. به دنبال هر سختی دو آسانی است و انسان باید نا امید نشود و هرگاه برایش سختی رسید منتظر خوشحالی و آسانی باشد. ذکر و یاد کردن خداوند متعال سبب آرامش و اطمینان قلب ها می‌گردد که به اثر آن قلب اصلاح می‌شود. افزایش نعمت ها یکی از ثمرات مهم شکر است و خلاصه این قاعده این است که شکر سبب زیادت نعمت و برکت برای انسان می‌گردد. نعمت های الهی زیاد هستند و قابل شمارش نمی‌باشند.

همچنان معلوم می‌شود که نزدیک شدن به گناه راه انجام دادن گناه را آسان می‌سازد. انسان باید در مقابل نیکی نیکی کند و پاداش احسان فقط احسان است، و سرانجام اینکه مال و اولاد برای انسان فتنه و وسیله آزمایش در زندگی است و توسط آن خداوند متعال انسان را در معرض امتحان قرار می‌دهد و از این طریق میان مسلمانان صادق و غیر صادق تفکیک می‌کند.

واژه های کلیدی: قرآن، قاعده، سوره، مکی

فهرست مطالب

Error! Bookmark not defined. .... مقدمه

فصل اول

کلیات بحث

Error! Bookmark not defined.....مبحث اول: تعریف قاعده

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: تعریف لغوی قاعده

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: تعریف اصطلاحی قاعده

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: اطلاق کلمه قواعد در قرآن کریم

Error! Bookmark not defined.....مبحث دوم: تعریف و ویژگی های سوره های مکی و مدنی

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: تعریف سوره های مکی و مدنی

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: ویژگی های سوره های مکی

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: ویژگی های سوره های مدنی

Error! Bookmark not defined.....مبحث سوم: اقسام قواعد قرآنی

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: تقسیم قواعد قرآنی به اعتبار صیغه

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: تقسیم قواعد قرآنی به اعتبار متعلق و مفهوم

فصل دوم

شرح بعضی از قواعد ایمانی و عقیدوی در سوره های مکی

Error! Bookmark not defined.....قاعده اول: هر امت یک زمان و تاریخ خاص دارد ﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ﴾

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده دوم: عذاب خداوند عام نیست و رحمت خداوند همه چیز را فرا گرفته است (و رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده سوم: برای هر امت یک پیامبر فرستاده شده است (وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ)

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده چهارم: رزق تمام مخلوقات بالای خداوند متعال است ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده پنجم: قرآن کریم از تحریف محفوظ است ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده ششم: قرآن کریم بیان کننده هر چیز است ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ﴾

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده هفتم: عقل بر وحدانیت خداوند دلالت می کند ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده هشتم: شرک باعث نابودی اعمال می شود (لئن اشرکت لیحبطن عملک). Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده نهم: هر چیز به جزء خداوند متعال نابود می شوند ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده دهم: در دین آزادی است و جبر و اکراه نیست ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِي دِينٌ﴾ ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

فصل سوم

شرح بعضی از قواعد عملی سوره های مکی

قاعده اول: گمان بدون برهان فایده ندارد ﴿إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده دوم: بسیاری مردم فاسق اند ﴿وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده سوم: خداوند حال مردم را زمانی تغییر می دهد که خودشان تغییر کنند (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ)..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده چهارم: تلاش و مجاهده سبب هدایت و موفقیت می شود ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده پنجم: امور مسلمانان باید به اساس مشوره باشد ﴿وَأْمُرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده ششم: دستاورد هر انسان مربوط خودش است ﴿وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده هفتم: هم‌رای هر سختی دو آسانی است ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا * إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده هشتم: نعمت های الهی قابل شمارش نیستند ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

فصل چهارم

قواعد معنوی (اخلاقی) در سوره های مکی

قاعده اول: ذکر خداوند سبب آرامش و اصلاح قلب می گردد ﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده دوم: شکر سبب زیادت نعمت می گردد ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾.... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده سوم: جدال باید به وجه احسن باشد ﴿وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده چهارم: میانه روی در انفاق باعث رفع ملامتی و حسرت می شود: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ

عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده پنجم: به فحشاء نزدیک نشوید ﴿وَلَا تُفْرِتُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده ششم: پاداش نیکی، نیکی است ﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

قاعده هفتم: مال و اولاد فتنه اند ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾..... Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: شرح و مفهوم این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مجال های تطبیق این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فروع این قاعده..... Error! Bookmark not defined.

11..... خاتمه

11..... الف: نتیجه گیری

14..... ب: پیشنهاد ها

Error! Bookmark not defined. .... ج: فهرست آیات

Error! Bookmark not defined. .... د: فهرست احادیث

Error! Bookmark not defined. .... ه: فهرست اعلام

Error! Bookmark not defined. .... و: فهرست منابع

خاتمه

الف: نتیجه گیری

از آنچه در مورد بعض قواعد کلی در سوره های مکی قرآن کریم نگاشته شد، به طور عموم چنین نتیجه گیری می شود:

- 1- در مجموع قرآن کریم به صفت یک کتاب آسمانی، جوامع الکلم می باشد و در بر گیرنده بعض قواعدی می باشد که در هیچ کتاب دیگری همچون قواعد وجود ندارد.
- 2- آنچه در این رساله نوشته شده است، بخشی کمی از قواعد قرآن کریم در سوره های مکی می باشد و این گونه قواعد در قرآن کریم و به خصوص در سوره های مکی زیاد می باشد.
- 3- قاعده عبارت از چیزی است که بالای آن سایر اشیاء می نشیند و قرار می گیرد و در عرف عبارت از قضیه ای است که بر تمام جزئیاتش قابل تطبیق باشد، اما مراد از قواعد قرآنی، احکام کلی و قطعی است که از نصوص قرآن کریم استخراج شده است.
- 4- قواعد قرآنی به اعتبار صیغه به این لحاظ قواعد قرآنی دارای دو نوع می باشد، اول قواعد قرآنی خبری و دوم قواعد قرآنی انشائی.
- 5- قواعد قرآنی به اعتبار متعلق و مفهوم دارای سه نوع است: قواعد ایمانی، قواعد عملی و قواعد اخلاقی و اجتماعی.
- 6- هر امت و در حقیقت هر چیزی که در دنیا آفریده شده است، دارای یک تاریخ و عمر معین و مشخص می باشد و این قاعده تقاضا می کند که عقیده انسان مستحکم شود و از فرصت ها باید استفاده کند.
- 7- قاعده وسعت رحمت الهی تقاضا می کند که هرگاه انسان باورمند به رحمت و مهربانی فراخ و وسیع خداوند متعال باشد، او از یأس و نا امیدي نجات پیدا می کند.
- 8- از قواعد مهم این است که قرآن کریم محفوظ است و خداوند متعال خودش محافظت این کتاب را تا روز قیامت به عهده گرفته است، این کتاب به اساس همین قاعده پس از نزول و کتابت به صورت تواتر از رسول الله- صلی الله علیه وسلم - نقل گردیده است.
- 9- شریک آوردن به خداوند متعال باعث نابودی اعمال می شود و هرگاه یک انسان مرتکب عمل شرک شود که بزرگ ترین گناه در شریعت محسوب می شود، تمام اعمال و کردارهای نیکش باطل

می شود.

10- هر چیز در دنیا فانی شونده است و هیچ چیز در دنیا باقی نمی ماند به جزء خداوند متعال که مالک و پادشاه جهان است.

11- در دین جبر و اکراهی در کار نیست و هر کس باید دین را به اساس فهم و قناعت بپذیرد نه اینکه بالایش جبر و زور شود.

12- ظن و گمان در شریعت و قانون اسلامی مدار اعتبار نیست بلکه باید اساس و معیار یقین باشد نه شک چون ظن و گمان که به یقین نرسیده باشد چیزی را از حق دفع نمی کند.

13- الله متعال طبیعت را قسمی آفریده است که انسان های شاکر در آن کم می باشند و در مقابل انسان ها ناسپاس و فاسق زیاد می باشند و این یک قاعده است که همیشه جریان داشته و دارد.

14- الله متعال مطابق سنت و قانون خود، تغییر حال مردم را به خودشان وابسته گردانیده است و تا زمانی که انسان ها خود شان را تغییر ندهند، خداوند حال آنان را تغییر نمی دهد.

15- تلاش و مجاهده سبب هدایت موفقیت در امور زندگی می شود و خداوند متعال انسان های را به هدف می رساند که زحمت بکشند و در هر کار تلاش کنند و جهاد نمایند.

16- مسلمانان باید در امور اجتماعی خود با هم مشوره کنند و تمام کارهای سیاسی و اجتماعی شان را مطابق مشوره و رای گیری به پیش ببرند.

17- هر انسان نتیجه اعمال خود را خودش می بیند و بار گناه خود را می کشد و هیچ کس گناه شخص دیگر را نمی بردارد و مسئولیت هر عمل به دوش خود عمل کننده است.

18- به دنبال هر سختی دو آسانی است و انسان باید نا امید نشود و هرگاه برایش سختی رسید منتظر خوشحالی و آسانی باشد.

19- ذکر و یاد کردن خداوند متعال سبب آرامش و اطمینان قلب ها می گردد که به اثر آن قلب اصلاح می شود.

20- افزایش نعمت ها یکی از ثمرات مهم شکر است و خلاصه این قاعده این است که شکر سبب زیادت نعمت و برکت برای انسان می گردد.

21- نعمت های الهی زیاد هستند و قابل شمارش نمی باشند و این قاعده ایجاب می کند که انسان در برابر نعمت های خداوند شکرگذار باشد و این را بداند که هر قدر تلاش کند نمی تواند شکر آن ها را ادا کند به خاطری که نعمت های خداوند از قید شمارش بالا می باشند.

22- در تعلیمات اقتصادی قرآن کریم توازن کاری و میانه روی در نظر گرفته شده است به گونه ای که

مسلمانان باید در امور اقتصادی و مصارف شان میانه روی را اختیار نمایند و اسراف و تبذیر نکنند.

23- نزدیک شدن به گناه راه انجام دادن گناه را آسان می سازد و زمانی که انسان به گناه نزدیک شد، باز خود را نجات دادن بسیار مشکل است به خاطری که شیطان انسان را بی راه می کند و به دلش وسوسه می اندازد تا آن را انجام دهد.

24- انسان باید در مقابل نیکی نیکی کند و پاداش احسان فقط احسان است.

25- مال و اولاد برای انسان فتنه و وسیله آزمایش در زندگی است و توسط آن خداوند متعال انسان را در معرض امتحان قرار می دهد و از این طریق میان مسلمانان صادق و غیر صادق تفکیک می کند.

ب: پیشنهاد ها

بعضی از قواعد کلی قرآن کریم در سوره های مکی که در میان سایر قواعد بزرگ قرآنی از اهمیت خاصی برخوردار بودند، نسبتاً تحقیق و بررسی گردید، غرض ادامه و تکمیل این موضوع پیشنهاد های ذیل را ارایه می کنم:

1- قرآن کریم به صفت یک کتاب آسمانی، جوامع الکلم می باشد و در بر گیرنده بعض قواعدی می باشد که در هیچ کتاب دیگری همچون قواعد وجود ندارد، بنا بر این تلاش بیش تر صورت گیرد تا تمام قواعد قرآنی به شکل موضوعی جمع آوری شود.

2- من این رساله را در موضوع قواعد کلی در سوره های مکی به اثر پیشنهاد یکی از همصنفیانم که رساله خود را در باره قواعد کلی در سوره های مدنی نوشته و دفاع کرده بود، تحریر نمودم، بنا بر این پیشنهاد می کنم تا بعض محصلان دیگری رشته تفسیر و حدیث پوهنتون سلام، رساله های ماستری شان را در باره قواعد قرآنی در یک موضوع خاص مثلاً (قواعد قرآن در باب عقیده، یا قواعد قرآن در باب اخلاق و غیره..) نوشته کنند.

3- همچنان پیشنهاد می نمایم که قواعد کلی سوره های مدنی که قبلاً تحقیق و دفاع شده است و این رساله که جمع کننده بعض قواعد سوره های مکی است یکجا شوند و سپس به شکل یک کتاب از طرف پوهنتون سلام به چاپ برسد و در اختیار کسانی قرار داده شود که می خواهند از چشمه زلال قرآنی بهره مند شوند.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:
salamresearchcentre@salam.edu.af